

merkte predikanten en redacteurs waarachtig te doen is om de eere Gods. Zijn „vrouwelijk Christendom“ — onze zusters behoeven zich dit niet aan te trekken, want de scheidslijn loopt dwars door de sexen heen — leet hem dit.

Daarmee hangt iets anders saam. Gunning doet zich herhaaldelijk kennen als een ondogmatische geest. Misschien is hij wel dogmatischer dan hij zelf vermoedt. Hijzelf getuigde eens orthodoxer te zijn dan zijn vader. Dat gelooven wij gaarne. Hij staat dan ook dicht bij ons. Maar dit neemt niet weg: hij wil niet dogmatisch zijn. Dit vindt hij het heerlijke van de Reformatie, dat zij aan het Engelsche volk weer den Bijbel had teruggegeven. En dan volgt er: „Hij was nog een nieuw boek voor miljoenen. Niet bedruimd door eenwonderkerk-dogma's“ (bl. 40). Hierbij ziet hij geheel over het hoofd, dat de Reformatie de drie oecumenische symbolen aanvaardde en daarmee de aller-oudste „kerk-dogma's“ en dat zij in haar bijzondere belijdenisschriften ook veel uit de latere ontwikkeling van den inhoud des geloofs als dogma fixeerte. Ofschoon nu de Pelgrimsreis in niets aan een dogmatiek doet denken en Bunyan zeker niet uitmunte als systematische geest, wordt er naar Gunning's smaak toch nog te veel in gedogmatiseerd. Over de zonen van CHRISTENNE veroorlooft hij zich dezen uitval: „onder Christen's jongens zijn er wel een paar, die ge al en toe eens een flinke rammelung zouden kunnen, zoo geweldig deftig kunnen ze theologiseeren, maar ze zijn toch ook weer aardig in hun soort“ (bl. 534). Wij zijn het met den schrijver goed eens, dat die jonge menschen nog al last hebben van onverwerkte dogmatiek. Maar wij gelooven, dat het een probater middel zou zijn om hen naar de catechisatie van een goed Gereformeerd dominee te sturen dan hun lange haver te geven. Toch ziet hij het dogmatische bij Bunyan door de vingers met het argument, dat in zulke gevallen zoo dikwijls redding biedt n.l. dat Bunyan in deze kind van zijn tijd was. Zoo schrijft hij: „Daarentegen worden wij hier, naar den smaak dier dagen, op een uitvoerige dogmatische uiteenzetting vergast over de twee naturen en het verzoenend borgeijden van Christus. Men kan den vorm wat omslachtig vinden, waarin deze waarheden ons worden herinnerd, maar de zaak zelve raakt de kern des Evangelies“ (bl. 127). Kinderlijk hij is hij, dat Bunyan geen hoogleeraar in de dogmatiek was. Het komt er zoo hartelijk bij hem uit: „Een eigenlijk gezegde leer omtrent den duivel heeft Bunyan, die trouwens (gelukkig!) geen dogmaticus van professie was, niet gekend“ (bl. 369). Bij dit „(gelukkig!)“ hoort men Gunning een geweldige zucht van verlichting slaken. Toch geloof ik, beklagenswaardig wezen, wij dogmaticus van professie, dat een beetje meer dogmatiek den door ons hooggeschapten schrijver nog wat ruimhartiger zou maken. En ruimhartigheid is immers een eigenschap, waarop hij bijzonder prijs stelt. Ik wil dit even verduidelijken. Van CHRISTEN verklaart hij ergens: „Christen had ongetwijfeld een trekking des Vaders ondervonden. Genade werkte aan zijn hart“. En toch houdt hij hem nog voor een onwedergeborene. (bl. 214). Maar de dogmatiek zou hem veel minder en ruimer doen oordeelen. Die leert, dat er geen genadewerk aan het hart mogelijk is zonder wedergeboorte. Terwijl Gunning tot menschen als Christen zou moeten spreken: neen, tot de wedergeboorte is het bij u nog niet gekomen, zou iemand van Gereformeerd dogmatisch inzicht zulk een ontruste kunnen troosten: mijn broeder, gij zijt niet alleen wedergeboren, maar zelfs heeft de bekeering bij u een aanvang genomen. Immers, wie als Christen, gebroken heeft met de zonde en op weg is naar Jeruzalem, is tot een begin van waarachtige bekeering gekomen, al dringt hij er zelf nog niet het bewustzijn van. De dogmatiek moge aan de eene zijde de grenzen wat nauwer trekken, aan de andere zijde gaat ze vergezichten, waarvan de ondogmatische natuur niet kan droomen.

Deze tegenstellingen tusschen Bunyan en Gunning kunnen niet geloofend. Maar waarom mag Bunyan bij Gunning een paard stelen, en waarom mogen „vechtlustige predikanten“ van tegenwoordig bij hem nog niet in den stal kijken? Er moet tusschen die beiden een diepere verwantschap bestaan, welke de tegenstelling van haar tegen elkander in werkende krachten berooft. Als men nu op Gunning zelf moest afgaan, dan zou die diepere verwantschap hierin gelegen zijn, dat Bunyan ongeveer gelijk dacht over de Una Sancta, de eene heilige algemeene Kerk als hij. Daarvoor beroept hij zich op eenige uitspraken, waarin Bunyan blijk geeft het naast elkander blijven staan van sommige kerken niet goed te keuren en inzonderheid op het feit, dat hij, hoewel Baptist, zelf drie van zijn kinderen liet doopen. Als Gunning gist naar de reden van zijn houding, redeneert hij: „Wellicht omdat zijn beide vrouwen aan den kinderdoop gehecht waren en hij er geen getwist in eigen huis over wilde hebben. Want hij was toch wel overtuigd, dat de bejaardendoop het meest naar de Heilige Schrift was. Maar zijn echt-katholieke zin, die hem de gemeenschap der heiligen boven alles deed stellen, kwam in verzet tegen het exclusivisme van de ultra-Baptisten, die gee-

nerlei gemeenschap duldden met paedobaptisten, en, waar hij gemakkelijk bestrijding van hen kon verdragen, die geen baptisten waren, prikkelde baptistische enghartigheid hem spoedig tot verzet“ (bl. 81). Indien dit tot onder ons tot een stelregel werd, dat de gemeenschap der heiligen boven alles wordt gesteld, ook boven dat, wat naar onze overtuiging het meest naar de Schrift is, zou het er, vrees ik, al spoedig vreemd uitzien. De vruchten van de gemeenschap der heiligen zouden zeker niet in die mate worden genoten als thans. Het „Gode meer gehoorzamen dan de menschen“ zou in het gedrang komen. En van de zegeningen van zulk een katholiekeit is niet veel te verwachten. Nu zullen we niet trachten Bunyan naar onze zijde over te halen en hem tegen Gunning uit te spelen. Een beetje kerkelijk indifferet was hij wel, al wordt dit door Dr Gunning te goeder trouw al te zeer geëxploiteerd.

Doch, heb ik het wel, dan schuilt de diepste verwantschap tusschen Bunyan en Gunning in beider mystiek. En de mystiek is — tot op zekere hoogte altijd! — meer interkonfessioneel dan de dogmatiek. Zijn er ook in de mystiek onderscheiden typen, de mystiek van Bunyan en van Gunning naderen het Gereformeerde type. Geen bevinding buiten het Woord! Dat was voor Bunyan de norm. Dat is ze ook voor Gunning, naar hij geelurig weer in dit boek belijdt. Als Gunning niet weet, bij welke gezindheid hij Bunyan moet indeelen, dan hebben wij voor ons die onzekerheid niet. Ondanks het feit, dat Bunyan niet afwijzend stond tegen den kinderdoop, was en bleef hij Baptist. Want hij vertoont het diepste kenmerk van alle Anabaptisme: de mijding. Heel zijn Pelgrimsreis is wereldvlucht. Bunyan moge een strijder zijn, hij kent alleen den geestelijken strijd in de engere beteekenis. Den strijd om een christelijke kultuur ligt buiten zijn horizon. Om het „Jenseits“ vergeet hij het „Diesseits“. Christen is slechts bedacht op zielsbehoud. De wereldverwinnende kracht des geloofs openbaart zich in hem niet. Zietdaar de eenzijdigheid van Bunyan. Maar een eenzijdigheid, die vaak een tegenwicht kan bieden tegen het te zeer in het „Diesseits“ blijven van Calvinistische christenen. Een van tijd tot tijd grijpen naar de Pelgrimsreis kan — laten wij het gul erkennen — voor ons heilzaam zijn. En gaarne kiezen wij daarbij Gunning — dien wij, dit ter vermindering van misverstand, niet van Anabaptisme beschuldigen, maar in wien toch het bevindelijk element sterk naar voren treedt — tot onzen gids. Wij bevelen hem als gids aan ondanks zijn eigenaardigheden en om zijn eigenaardigheden. Hij permitteert zich in zijn boek herhalingen en uitwijdingen, zonder tal. Streng zakelijk gesproken had hij stellig wel met de helft kunnen volstaan. En toch leenen die uitwijdingen aan zijn werk een zeldzame attractie. Men kan aan alles merken: hij heeft de karakters, welke Bunyan teekent, zelf ontmoet. En als hij typeeren kan, is hij in zijn kracht. Hij licht soms van de personen, die Bunyan maar even aanwijst, de doopceel. Hij verwerkt er heel het kerkelijke en geestelijke leven in. Gij zijt het niet altijd met hem eens. Natuurlijk niet. Daar is hij nog niet Gereformeerd genoeg voor. En daar is hij ook te origineel voor.

Dit boek biedt het grootste voordeel: gij leert er Bunyan en Gunning uit kennen.

En wie Gunning leert kennen houdt van hem. Als G. het heeft — trouwens slechts in het voorbijaan — over de Calvinistische orthodoxie en haar exclusivisme, schiedt gij even goedmoedig het hoofd. Maar dit kenmerkt het katholiekeitsgevoel van den Gereformeerde: als hij het boek van Gunning gelezen heeft, zal hij er niet aan twyfeld, dat deze in het land Beulah woont en straks in heerlijkheid wordt opgenomen.

De ontwikkeling van zijn kerkelijk besef staat den Gereformeerde niet in den weg om Gunning te grooten als een rijk begenadigd broeder in Christus.

Als Gunning in den goeden zin „persoonlijk“ wordt en zijn bevindelijk leven ontsluit, dan kan geen „vechtlustig predikant“ en geen dito redacteur boos op hem blijven.

Ik had enkele van die „persoonlijke“ passages genoteerd om die hier te citeeren. Waar dit artikel reeds te lang werd moet ik er helaas van afzien. Een aansporing te meer om het boek zelf te lezen!

Verkrjge de auteur zijn wensch, dien hij in deze woorden uit (bl. 527): „O ik hoop, dat ze mij niet zullen bedwelmen in mijne laatste ure. Dat ik helder van hoofd zal mogen blijven tot mijn laatste snik. Dat mijn hart vol zal zijn van berouw en van liefde, en van groot verlangen naar Jezus. En dan — misschien nog een paar benauwdheden, als vleesch en bloed gaan bezwijken, en dan een oogenblik nacht, nacht, nacht.... en dan een eeuwigheid van licht, en een open poort, en open armen.... en dan alles zonneglan en zonneshijn en zonneheerlijkheid.... Dat is Jezus. Hallelujah“.

HEPP.

STEMMEN UIT ONZE KERKEN.

Impliciete functies van een zeker maal.

Na de zware geestelijke inspanning op de beide

Universiteitsdagen te Middelburg zocht bij velen de drang tot zelfbestending van den natuurlijken mensch, zakelijk bevrediging in de deelname aan een uitgesproken feestmaal.

De expliciete functie van zulk een maal moge al bestaan uit de voorziening in lichamelijke behoeften, impliciet heeft het toch onmiskenbaar ten doel de versterking van den band tusschen de leden onzer Vereniging.

Bij de expliciete functie van het maaltijd houden in het algemeen worden alleen de gerechten waarneembaar. De tusschentijd verbindt de gerechten niet door woorden. De tijd werkt met het maal samen, gerechten plus tusschenpoogen samen bouwen de functie op. Wel neemt het eten zelf bij sommigen wel eens zekere muzikale kwaliteiten aan, maar in casu hebben ons daaromtrent geen berichten bereikt. In elk geval is de strekking van de maaltijdsfunctie bij den etende vervuld als hij eet.

Bij de impliciete functie van het maal daarentegen wordt de stroomende opeenvolging der gerechten van het maal, zeggen wij dus de maaltijd, met meerdere of mindere tegelmaat doorbroken door een soortgelijke opeenvolging van woorden, den taalstroom.

De wijze, waarop in het algemeen maaltijd en taalstroom in hun onderlinge onderbreking zich behouden al te talen uit den tijdstroom teneinde een maaltijd het stellige kenmerk der weigelaangheid te doen dragen, is nog niet nader onderzocht. Hier liggen omstreden velden!

Voor de activeering van de impliciete functie van den maaltijd, dat is voor de aanhaling van den band tusschen beurtelings etende en sprekende vrienden, is het echter onbetwistbaar noodzakelijk te verhoeden, dat de elementen van den taalstroom, welke de elementen van den maaltijd zowel scheiden als verbinden, worden wegespoeld door een al te groote snelheid van den tijdstroom.

Zeeuwsche afgelegenheid scheen gepreconiseerd om de impliciete functie van het uitgesproken maaltijd bijzonder goed tot haar recht te doen komen, maar Hollandsche haast bracht een teurstellende versnelling in de werking van de tijdsfunctie te weeg.

De expliciete functie van het maal moge desondanks toch nog wel gaaf zijn gebleven, en niemand onverzadigd van tafel zijn opgestaan, de impliciete functie heeft daarvan wel eenige storing ondervonden.

Weliswaar bouwden officieele sprekers met apparaten (woorden), die elke leegte exploiteerden, in korten tijd toonbeelden van taalkunst, en deden zij zich in de snelle stuwung van hun groote volzinnen kennen als matadors in het galoppeeren met een veelspan op een voetpad, maar vele zwijgers, klassieke representanten toch van eenzelfde geest, hadden naast het gewaardeerde goede, dat hun werd geboden, gaarne ruime gelegenheid tot rustigen kont.

Toen ik begon aan de lezing van het referaat over „Impliciete functies van de taal“ van Professor Pos, voorzag ik niet, waartoe dit leiden zou. Al voortgaande bracht de lezing me tot het onderscheid van expliciete en impliciete functie bij het maal. Ik meende hiermee op een grondslag der maaltijdsfunctie gestuit te zijn.

Vervolgens verwijfde zich het gezichtsveld. Van de aanwezigen bij een maaltijd kwam ik tot de aanhaling van den band tusschen al onze leden. Ik had gemikt op een bepaald geschrift, en zie, er deinden kringen om heen, zoo wijd, dat ook andere onderwerpen voor mijn aandacht gingen glinsteren.

Zoo meen ik, het zij in alle bescheidenheid opgemerkt, iets geboden te hebben van echte, principieele algemeenheid.

v. H.

PERSCHOUW.

(Inzendingen voor deze rubriek aan de K. Schilder, Mathes nesserlaan 456a, Rotterdam.)

Stemmen van de laatste weken over Middelburg.

Weer zal ik in pro- en contra-gekluiden doorgeven. Als ik bladen niet noem, heb ik ze niet gezien. Ik beperk mij evenwel voor dit geval tot de gereformeerde pers, en laat dus ook buiten beschouwing wat Ds H. C. v. d. Brink in een ongereformeerde blad schreef, alsmede wat in een gereformeerde blad een auteur hem antwoordt.

In „Zeeuwsch Kbl.“ — waarin ds Heij op den gedachtengang van prof. Ridderbos wijst bijbaat met instemming, tenzij ik me vergissen mocht — zegt ds L. Bouma, vroeger te Middelburg:

Er is wel eens gezegd, dat de voorgekomen moeilijkheden schade zouden doen aan het vertrouwen dat het Gereformeerde volk stelt in den arbeid van de Vrije Universiteit, maar daarvan heb ik in deze oorging niets gemerkt. Ik wil natuurlijk niet zeggen, dat dergelijke kwesties bevooroorlijkt zijn om de geestdrift voor deze inrichting aan te vuren, maar het lijkt me niet toe, dat de sympathie er onder geleden heeft. Dit zou trouwens ook dwaas zijn, want het is algemeen bekend, dat de Professoren in de godgeleerdheid met die van de Theologische School op de bres hebben gestaan om de Gereformeerde Kerken bij de zuiverheid harer belijdenis te bewaren. Bovendien is er geen enkele klacht ingediend tegen het onderwijs, dat anderen gaven.

Zooals men ziet, spreekt ds Bouma in deze passage over de eigenlijke beslissing van Middelburg zich niet uit.

Hij heeft in het algemeen nog bezwaren; want over straks.

Ds D. Hoek zegt in „N.H. Kbl.“:

Ik wenschte daar ieder oogenblik, dat alle Gereformeerden er tegenwoordig mochten geweest zijn. En wel hierom: ik ben overtuigd, dat dan bijna ieder zou oordeelen, evenals ik: 'tsin van onze Vrije Universiteit staat weer op veilig.

Ds Hoek

Een b ongetwijfel tuig me — ik er leeren met deze den beve vredigem beiden z neer ge zal ernst geval is worden.

Dit zal ijk ve vreeze

Ds Ds zegt in

De gro klar en gezag de is voor Maar nu al te veel neer nar ontstaat den was helderhe van onde

Ds Ds spreekt in

We ku viel, verli werden nomen, gezet. Da toren he en dat is Hoogesch loopen is is zeker verdedig danken,

Wat de Bootsma:

Toch dat alle dwenen, hoogleer meevall, waarom betrokke wijn ko rechtsv ging, de noodig? en nog hoefte is niet kun Moge preies Boven en de Het is delburgs blik mog straks zaak een volk he Nu is en ik v ons Gor eengebr geweest, Ja on die, als er ook Geretor komst En da Universi aan het antwoor den, dat en hoog passing rechte niet ma denten, zijn plaas En de studente atowend krachtig voor he A. Kuy een hee ware en richting voor de met ma En ds Het nog nos aan dez is het van een ook we overgang niet me we zoo de mee en die formeers klint or dat zij om de

ij velen de
ken mensch
en uitgespro
en moge al
e behoeften
doel de ver
onzer Ver

Hij houden
chten waar
richten niet
naal samen
en de functie
gen wegens
casu hebben
elk geval
unctie bij

laarentegen
rechten van
et meerdere
soortgelijke
in.

alstroom en
zich behoov
een maaltijd
te doen dra
iggen onom

ctie van den
n hand tus
nden, is het
eden, dat de
e elementen
e verbinden
ota snelheid

sponeerd om
ken maaltijd
omen, maar
e versnelling

desondanks
onverzadigd
unctie heeft

et apparaten
n korten tijd
zich in de
kennen als
span op een
representanten
het gewaar
me ruimers

referant over
ofessor Pas
voortgaande
van expli
ik meende
ctie gestuit

veld. Van de
de aanhaling
had gemikt
iden kringen
werpen voor

idenheid op
principiele

v. H.

childer, Math-

r Middelburg.

uiden door-
ik ze niet
ik geval tot
oek buiten
ink in een
wat in een
twoordt.

Heij op den
st, bijthaar
n mocht —
burg;

omen moer
rrouwen, dat
heid van de
in deze om-
niet zeggen,
om de geest-
naar het licht
geleden heeft.
het is alge-
odgeleerdheid
de bres heb-
erken bij de
Bovendien is
het onder

a in deze
van Middel-

aren; waar

at alle Gort-
gewest zijn
dan bijna
in van onze

De Hoek adstrueert dit met (o.m.) het volgende:

Een beslissend moment op de vergadering was ongetwijfeld dit: het Curatorium heeft instemming betuigd met de conclusies van het rapport, en voorts — ik citeer hier uit mijn hoofd — aan alle hoogleraren de vriendelijke vraag voorgelegd of ze ook met deze conclusies instemmen. Bijna allen antwoordden bevestigend, van één was het antwoord onbevredigend, van één niet volkomen duidelijk. Met deze beiden zal nog nader gehandeld worden en wanneer geen bevredigende oplossing gevonden wordt, zal ernstig overwogen worden, of hier een concreet geval is, waarvoor een commissie van enquête zal worden benoemd.

Dit zegt ten slotte alles. Wanneer allen zich openlijk verklaren inzake Schriftgezag, dan is oorzaak van vreeze uit het midden weggedaan.

De D. P. Kalkman is ook geheel bevredigd, en zegt in „Goudsche Kb.”:

De groote hoofdzak is, dat het bestuur der V. U. klaar en duidelijk gezegd heeft, hoe het denkt over het gezag der H. Schrift en dat deze opvatting grondslag is voor alle onderwijs. Daarover verbliden wij ons. Maar nu komen de bijzaakjes, waaraan misschien wel al te veel aandacht aan geschonken is in de pers. Wanneer aan bijzaken veel aandacht wordt geschonken, ontstaat gewoonlijk verwarring. En de laatste maanden was er op dit punt in de kerkelijke pers weinig helderheid, en verliet men zich wel eens in bespreking van ondergeschikte punten.

De J. Bootsma van Bloemendaal-Loosdunnen spreekt in „Westl. Kb.” zich aldus uit:

We kunnen ons in de beslissing, die in Middelburg viel, verblijden. De conclusies der bekende commissie werden met zoo goed als algemeene stemmen aangenomen, en daarmee voorloopig het sein op „veilig” gezet. Dat is de groote winst. De directeuren en curatoren hebben het Gereformeerde volk nu achter zich, en dat is de levenskwestie voor den groei en bloei onzer Hoogeschool. Wij mogen God danken, dat het zoo geloopt is. De commissie kan ook dankbaar zijn, en het is zeker voor een niet gering deel aan de uitmuntende verdediging harer conclusies door Prof. Ridderbos te danken, dat deze zoo algemeen zijn aanvaard.

Wat de resterende bezwaren betreft, zegt ds Bootsma:

Toch meenen we goed te doen met er op te wijzen, dat alle wolven nog niet van den hemel zijn verdwenen. Er moet in ieder geval nog met één der hoogleraren gesproken, 't is te wenschen, dat dit meevalt. In mijn eenvoudigheid zou ik willen vragen, waarom al die hoogleraren, die in de zaak Geelkerken betrokken waren, nu niet reeds het vorige jaar, klaren wij konden schenken? Men kan nu wel in allerlei rechtsvragen zich verdiepen en de zaak waarom het ging, daarin vertroebelen, maar waartoe was dat noodig? De omstandigheden waaronder wij leefden en nog leven zijn toch van dien aard, dat er behoefte is aan helderheid, en waarom zou men die niet kunnen aanbrenge?

Moge het in ieder geval nu zoo komen, dat we precies weten wat we aan elkander hebben.

Bovendien moet de verhouding van de vereeniging en de Kerk bestudeerd en tot klaarheid gebracht. Het is m.i. onwenselijk, dat wij met deze Middelburgsche beslissing er nog niet zijn. Voor 't oogenblik mogen wij uit de misère komen, wij kunnen er straks weer in zitten. Er moet in de prebabele zaak eerst licht en orde komen. Ons Gereformeerde volk heeft daarop recht.

Nu is er straks weer drie ton gouds bijeen gebracht, en ik vraag, van wie is dat gekomen? Dat heeft ons Gereformeerde volk uit liefde tot de zaak bijeengebracht, en als er geen moeilijkheden waren geweest, zou het nog gemakkelijker er gekomen zijn.

Ja ons volk is tot grooter offers bereid en zal die, als 't noodig is, ook brengen, maar dan moet er ook zoo goed mogelijk waarborg zijn, dat het Gereformeerde karakter der Universiteit voor de toekomst verzekerd is.

En dan komt daar nog iets bij n.m.l., dat de heele Universiteit in haar leven en streven, meer en meer aan het ideaal eener Gereformeerde Universiteit beantwoordt. Het moge meer en meer openbaar worden, dat er tusschen de onderscheidene faculteiten en hoogleraren in het tot openbaring en het in toepassing brengen der Gereformeerde beginselen de rechte samenwerking bestaat. Dat onze Universiteit niet maar is een zeker aantal hoogleraren en studenten, maar een organisch geheel, waarin elk lid zijn plaats en functie heeft.

En dat zelfde moge ook openbaar worden in de studentenwereld. Daar moet ook zijn een krachtig student Gereformeerde studentenleven. Daar ontwake krachtig en onweerstaanbaar het heilig enthousiasme voor het zuivere Calvinisme, zonals het door Dr A. Kuyper ons is vertolkt. Dan zal er ook zijn een heerlijk idealisme, dat grijpt naar het goede, ware en schoone. Dan zal er zijn eenheid in geestesrichting en begrip om zich in de bres te stellen voor de geestelijke waarden, die door onze vaders met martelaarsbloed zijn gekocht.

En ds L. Bouma, hoven reeds geciteerd, zegt:

Het schijnt soms, dat er velen zijn, die zich nog nooit rekenschap hebben gegeven, waarom zij aan deze en niet aan gene kerk behooren. Daaruit is het te verklaren, dat er zijn, die gemakkelijk van een Geref. tot een Herv. Kerk overgaan, of ook wel omgekeerd. Ja, het is zelfs zoo erg, dat overgangen van een Protestant tot de Roomsche Kerk niet meer tot de zeldzaamheden behooren. Maar als we zoo iets moeten zien van Professoren, die onder de meest gunstige omstandigheden zijn opgegroeid en die steeds verkeerd hebben in een goede Gereformeerde omgeving, dan grijpt dit dieper in en klimt onze verbazing ten top. Ik wil graag aannemen, dat zij ter goeder trouw meenen, dat zij recht hebben om de gemeenschap met onze Kerken te verbreken,

maar dan moeten zij althans duidelijk kunnen maken, dat de schuld niet bij hen maar bij de door hen verlaten kerken ligt. En als zij dan zeggen: de Generale Synode te Assen heeft een beslissing genomen, welke niet op schriftuurlijke gronden rust, ik druk het expres zeer kras uit, dan moeten zij daarin niet berusten, maar voortdurend daartegen opkomen en alles aanwenden om deze in hun oog dwalende kerken terug te brengen tot de gehoorzaamheid des geloofs, want neem eens aan, dat de kerken zich aan onbillijkheid schuldig gemaakt hebben tegen dezen en genen, is dat reeds een reden, om zulke kerken te verlaten? Indien daarop een bevestigend antwoord gegeven moet worden, dan hebben mannen als Calvijn en Luther het zich nameloos zwaar gemaakt. Zie, als ik mij ook maar even inden een strijd, welken onze Kerken hebben moeten voeren tegen alle machten, welke de Kerk hebben belaagd, nog eens, dan versta ik niet, hoe het te verklaren is, dat onkel terwille van hijkomstige zaken zooveel op 't spel durven zetten. Wij waardeeren den arbeid, welke er verricht is en nog verricht zal worden om de moeilijkheden te verwijderen, maar het gaat mij aan 't hart, als ik bedenke, welke een verzwakking van het kerkelijk besef daarvan de vrucht zal zijn. Geheel formeel genomen, geloof ik wel, dat we ons niet verder behoeven te verontrusten, want de zaak blijkt in vertrouwde handen te zijn. Wij hebben zelfs bewondering gevoeld voor de wijze, waarop de weg gewezer is, waarlangs we al de moeilijkheden te boven kunnen komen. Waarlijk, wij willen dit niet gering achten, maar daarmee is niet te niet gedaan de kerkelijke en geestelijke schade, welke zulk een houding van slechts enkele maar van zulke hooggeplaatste mannen doet aan het kerkelijk besef. Ik meen dat ik duidelijk genoeg heb laten uitkomen, dat dit kwaad nu niet pas is gekomen. Ik wil dit nog wel eens ten overvloede zeggen en dat ik het dus niet uitsluitend wijt aan de bedoelde professoren, maar dit neemt niet weg, dat wij den gang van zaken diep hebben te betreuren. Wij zijn er ver van af om te willen overdrijven, maar wij oordeelden, dat we bij deze gelegenheid onze stem nog eens te moeten verheffen tegen een kwaad, dat rusteloos ook in onze kringen voortwoekert, en dat in menig opzicht de lucht van het kerkelijk leven in ons land heeft vergiftigd. Er wordt nog tegen gestreden, maar het is van dien aard, dat men den moed zou kunnen verliezen, in het besef, dat het heel de erve van Christus Kerk heeft overwoekerd.

Hier spreekt ds Bouma zich wel rechtstreeks uit over de genomen beslissing. Hij komt niet verder dan tot een waardeering en aanvaarding, „geheel formeel genomen”.

En wat ds Bouma voorts zegt, geheel los van de formeele beslissing van Middelburg, heeft mijn instemming. Het komt mij b.v. ook voor, dat iemand, die de pers van dr Geelkerken groep als medewerker steunt, het werk van dr Kuyper helpt afbreken, en het fundament der V. U. helpt ondergraven. „Formeel. Mitsgaders materieel.”

Wanneer ds H. C. v. d. Brink eens „De Reformatie” leest.

De Weleerw. Heer ds H. C. v. d. Brink kan niet gezegd worden, op velerlei wijze in te gaan op wat „De Reformatie” zegt. Een enkele maal evenwel slaat hij een klein haakje achter het blad. Zoo noemt hij met name een bericht, uit onze rubriek Kerknieuws, over den vroegeren predikant, G. Ubbink, die thans het ambt verlaten heeft, onder toezegging van approbatie eens ongerijmden beroeps eener andere religieuze gemeenschap, waarvan de heer Ubbink ten dage van dat beroep niet eens lid was. De v. d. Brink las in dat kerknieuwsbericht iets van „ingewijden”, die allang wisten, hoe deze ex-predikant over Assen dacht, en knoopt daaraan eenige beschouwingen vast.

Het schijnt ds v. d. B. niet waarneembaar geweest te zijn, dat deze rubriek uit knipsels bestaat, waarvoor de redactie geenerlei verantwoordelijkheid draagt. Hij kan zijn opmerkingen voortaan beter richten tegen wat de redactie schrijft, en wete, dat een opmerking inzake die „ingewijden” — ik erken zulke menschen evenmin als hij het dezen keer schijnt te doen — thuis hoort bij het blad, waaruit „ingewijden” wel weten, dat geciteerd is: „Standaard”, of „Rotterdammer”, of beide.

Correspondentie.

Om verschillende redenen — al ware het alleen maar de vacatie — acht ik het beter, gedurende de eerste weken hier te zwijgen van mijn persoonlijke bedenkingen tegen den loop der dingen inzake de V. U. Ik hoop later in een of anderen vorm erop terug te komen.

Proeve van „exegese”.

De J. v. Herksen wijst in „Geref. Kbl.” Hillegom op de „exegese”, die ds A. M. Berkhoff, Chr. Geref. pred. te Amsterdam, geeft in zijn „De Wederkomst van Christus”. Het loopt daar over Israëls toekomst; Israël kan, zegt ds B., straks niet een voetveeg der heidenen worden. Bewijs is hem Jesaja's uitspraak:

„Al ware het getal der kinderen Israël gelijk het zand der zee, zoo zal het overblijfsel behouden worden, want Hij voleindt een zaak en snijdt ze af in rechtvaardigheid, want de Heere zal een afgesneden zaak doen op aarde” (9: 26—28).

Hiernaan voegt ds Berkhoff dit toe:

Wij kunnen een stuk snijwerk bewerken, uitsnijden en het dan een tjd laten liggen. Daar vinden wij het weer en

zeggen: ik zal dat eens afsnijden. Zoo ook zal de Heere de zaak van Zijn volk niet half klaar laten liggen, maar integendeel haar geheel afsnijden, haar voleinden.

De v. Herksen zegt dan:

Nu houde onze zeer geachte collega het ons ten goede, als wij deze toelichting niet gelukkig kunnen vinden.

Liever dan deze korte opmerkingen over Rom. 9—11, waarmee hij het zich wel een beetje te gemakkelijk maakt, hadden wij een duidelijke argumentatie zelve tegen de argumenten van Bavinck, welke hem toch niet onbekend zullen zijn. Hoe zou ik het op prijs stellen als een man als Berkhoff nu eens aantoonde: daar zit de fout in Bavincks exegese.

En dan voorts de bescheiden vraag: Heeft Berkhoff bij de hoven door mij aangehaalde en gespatieerde toelichting den grondtekst ingezien?

Indien ja — is dan de exegese van dat „afgesneden zaak” door het beeld van snijwerk niet geheel daarmee in strijd?

Heidensche voorstellingen in de Openbaring van Johannes?

Dr C. Bouma schrijft in „Geref. Kbl. Drente en Overijssel” over het boekje, dat prof. De Zwaan gaf over de Openbaring van Johannes; een geschrift, dat heel iets anders is dan zijn hier besproken Efezerbrief.

Hoe komt De Zwaan aan die verklaring van de zeven sterren als de zeven planeetgeesten? Wel, hij heeft de godsdienstgeschiedenis bestudeerd; de godsdiensten van de heidensche volken rondom het land en het volk der bijzondere openbaring. De geestelijke sfeer, waarin de bijzondere openbaring binnentrad. De wereld van Griekenland en Rome; van Egypte en Perzië en het verder Oosten.

In die wereld heerschte donkere nacht van bigeloof. Daar was inderdaad het geloof, dat de sterren op het lot der menschen en op den loop der geschiedenis grooten invloed uitoefenden. De menschen zaten gevangen in de noodlottige macht der sterrengeesten; de astrologie, het geloof in de macht der sterrengeesten, hield de menschen in de heidenwereld gevangen in haar vreeselijken greep.

Astrologie was het tooverwoord der religieuze heidenwereld van de eerste eeuw.

En van die heidensche voorstellingswereld uit heeft De Zwaan zijn verklaring van de Openbaring van Johannes ontleend, ook van Openb. 1: 16.

Hij heeft zoo geredeneerd: „In de geheele heidenwereld, waaruit die eerste Christelijke gemeenten kwamen, heerschte dat sterrengeeloof; het geloof aan de macht der planeetgeesten; de astrologie. Die Christenen zelf hebben ook, eer zij Christenen zijn geworden, dat geloof gehad. Als dan Johannes tot hen over sterren schrijft, en later zegt, dat die sterren Engelen zijn, wel, dan ligt het immers voor de hand, dat we ook hier dat sterrengeeloof, die astrologie hebben. Die zeven sterren zijn de zeven planeetgeesten, die aan de gemeente vijandig zijn. Maar, en dat is nu het nieuwe, het voor die menschen, nu zij Christenen zijn geworden, verheugende: Christus heeft die geesten overwonnen; ze zijn in Zijn almachtige hand besloten. De gemeente van Christus is veilig.”

Aldus: de verklaring van een gedeelte der Heilige Schrift wordt hier gevonden niet uit die Schrift zelf, maar uit de heidenwereld buiten en tegen die Schrift. En dat, zonder te vragen, of misschien de Schrift zelf ook een andere verklaring mogelijk maakt of zelfs eischt.

De Schrift wordt, zonder naar haar eigen oordeel te vragen, verklaard met wat tegenover haar staat. Niet naar den regel, dat Schrift met Schrift moet worden vergeleken, maar met behulp van gegevens buiten de Schrift. Hierbij is totaal losgelaten het aloude Gereformeerde standpunt, dat men de Schrift met de Schrift moet verklaren; wat reeds door onze vaders werd genoemd de analogie fidel, de analogie des geloofs. En wie zulk een weg bewandelen gaat, verlaat het rechte spoor, ook al is hij nog zoo geleerd, gelijk van een man als Prof. De Zwaan zonder aarzelen moet worden gezegd. Maar in zijn Schrift-beschouwing staat hij reeds daarom tegenover ons.

En als we zeggen, dat we het met zijn opvatting van de sterren in Openb. 1: 16 niet eens kunnen zijn, dan is het niet een kwestie van exegese; die kan ook onder Gereformeerden verschillen. Maar dan is het de Schriftbeschouwing zelf, die ons verbiedt, principieel het paal als door dezen geleerde ons voorgeteekend, op te gaan.

Of we dan niet mogen en moeten beproeven, licht op te vangen van uit de omgeving, de Umwelt, van het terrein der bijzondere openbaring? Zonder twi- fel, ja. We zijn buitengewoon dankbaar voor wat God in Zijn bijzondere voorzienigheid tot onze kennis heeft doen komen in de latere jaren uit de wereld van het Oosten.

Maar op dit terrein liggen voetangels en klemmen. Hier zij men uiterst voorzichtig. De eerste, aan wie we vragen, wat een woord der Schrift betekent, is steeds de Schrift zelf, niet de wereld buiten de Schrift. Vooral niet hierom, omdat immers die wereld heidensch is; dat wil zeggen, op een dwaalspoor geraakt, ver van God. Religieus, ja, maar haar religie is valsche religie, afgoderij. En zal men gaan vragen, wat ware religie is, aan de valsche religie? De zin der Schrift moet vastgesteld door die Schrift zelf.

En wanneer men dan buitenbijbelsch materiaal gaat gebruiken, gaat een Gereformeerde steeds van wat hij buiten de Schrift om gevonden heeft naar de Schrift zelf terug, om zijn resultaten te toetsen aan de Schrift. En als het hem dan blijkt, dat hij zoo met de Schrift zelf in strijd komen zou, concludeert hij, dat de waarheid niet zal zijn en niet kan zijn aan den kant der buitenbijbelsche gegevens en niet aan de zijde van wat hij op het terrein der valsche religie vond.

Gods Woord is de waarheid.

Reeds daarom is de methode als door Prof. De Zwaan gevolgd, niet naar het Woord Gods zelf, maar daarmee geheel en al in strijd.

Daarom raakt het niet een kwestie van exegese, maar gaat het over de vraag hoe men denkt over de Schrift zelf. En het zal reeds nu vermoedelijk den lezer duidelijk zijn geworden, dat De Zwaan anders denkt over de Schrift dan wij Gereformeerden doen. Daarmee zeg ik volstrekt niet, dat wij zijn kennis en geleerdheid niet zeer hoog zouden schatten. Integendeel. De Zwaan is een man van erkende wetenschappelijke verdiensten, van wien we veel kunnen leeren. Maar zijn Schriftopvatting is de onze niet.

Zooals hij de Schrift ziet, kan het geen Gereformeerde doen.

De kwestie der V. U. op zichzelf.

De J. Bootsma, zijn artikelenreeks in „Westl. Kb.“ besluitende, zegt nog:

In de eerste conclusie staat dat leerstellige uitspraken van belijdende Gereformeerde Kerken voor de vereniging geen bindend gezag hebben, maar in conclusie twee wordt een leerstellige uitspraak gegeven. Vraag, wat is nu meer juridisch, een kerkelijke uitspraak voor bindend te houden of zelf een uitspraak te doen, die dan toch bedoeld is als bindend aanvaard te worden? De kerken toch zijn zeker de eerste gerechtigden om hunne confessies te verklaren? Met deze stelling blijft men op zuiver standpunt. Stel eens, dat de commissie, wat men nu wel moeilijk zich voorstellen kan, maar de mogelijkheid moet toch verondersteld worden, stel nu eens dat de commissie gekomen was met een voorstel om in de tweede conclusie een soort Geelkerkensch Schriftbeschouwing te aanvaarden en die te achten in overeenstemming met de belijdenis te zijn, dan zou toch moeilijk een Gereformeerde mensche deze conclusie hebben aanvaard en die in overeenstemming gevonden hebben met artikel 2 der statuten.

En als men nu zegt, dat dan voor eenige kerk zou zijn gekozen en dat de vereniging en de door haar gestichte Universiteit aan een kerk gebonden zou zijn, dan meen ik dit op goede gronden te kunnen tegenspreken. Juist de soevereiniteit in eigen kring blijft op deze wijze gehandhaafd, omdat men feitelijk niets anders doet dan zijn eigen statuten beleven en handhaven.

Wij willen ongeroepd laten wat Kuiper en Rutgers in deze materie hebben verklaard. We meenen alleen dat bij deze verklaringen geen van beiden aan toestanden, als thans in 't licht getreden zijn, hebben gedacht. Wat deze mannen zeiden gaat langs deze zaak heen. 't Is waar dat ook een kerk kan afwijken, maar 't gaat hier niet om een kerk, die afgeweken is, maar die haar belijdenis onvervaard en dapper heeft gehandhaafd.

En als men nu ten slotte aanvoert, dat men voor een kerkelijke leernitspraak te aanvaarden andere Gereformeerden van zich zou vervreemden, dan zou dit zeker zeer te betreuren zijn, maar ik zou vragen, of zulke Gereformeerden dat op goede gronden kunnen verantwoorden? Al behooren zij niet tot de Gereformeerde Kerken, zij zullen toch van harte de uitspraken dezer Kerken, wat hun inhoud en strekking aangaat, beamen en er mede instemmen.

Dr. W. A. v. Es, eveneens zijn slotartikel gevend, merkt in „Leenwader Kb.“ op:

Dit wijst intusschen ook de weg waarop men o. i. in overeenstemming met de Statuten tot oplossing zou moeten komen van de moeilijkheden die tegenwoordig onze Vereniging voor Hooger Onderwijs in beroering brengen. Ook in deze kwestie is het o. i. de Vereniging zelf, die te beslissen heeft, wat voor de onderscheiden Faculteiten als de Gereformeerde beginselen moet worden aanvaard. Want zij is het zelf die voor alle onderwijs dat in haar scholen wordt gegeven geheel en al uitsluitend op den grondslag der Gereformeerde beginselen staat. Toch zal zij zulk een beslissing wel kwalijk kunnen nemen buiten de Faculteiten om, die juist de roeping hebben deze Gereformeerde beginselen op te sporen.

Zoo zou de vraag naar de betekenis en de formulering van het Schriftgezag o. i. ook eerst de onderscheiden Faculteiten en den Senaat moeten passeeren, om daarna als leidend beginsel bij het onderwijs aan de Vrije Universiteit de bekrachtiging of goedkeuring van de Vereniging zelf te ontvangen.

K. S.

KERKNIEUWS.

GEREFORMEERDE KERKEN.

Beroepen te:

Hoozeveld-Sappemeer: J. A. Verhuug te Nieuw-Dordrecht, (Klazienvaart).

Gouda: J. Douma te Den Haag-Oost.

Eurhuistevren: D. Feenstra te Bonger.

Zierikzee: B. Telder te Vianen.

Aangenomen naar:

Andel en Giesse-Rijswijk (N.Br.): G. Bouwmeester, cand. te Schoonhoven.

Midwolda (Dlamb): J. v. d. Koog, cand. te Maasland.

Bedankt voor:

Amb-Vollenhove, Baarland, Blokzijl, Dragster-Compagnie, „Gravenmoer, Heinkenszand en Krimpen a. d. Lek: G. Bouwmeester, cand. te Schoonhoven.

St. Anna-Parochie: J. H. Krouze te Roelsum.

Stadskanaal-Pekelderweg: J. v. d. Koog, cand. te Maasland.

Utrecht (vacc.): J. C. Rullmann: P. G. de Bruijn te Apeldoorn.

Intrede te:

Andijk: H. Steen, Tekst 1 Petr. 2:9.

Afscheid van:

Purmerend: L. Hoorweg Jr., Tekst Psalm 138:8.

Jubilea:

9 Aug. C. v. Moorik te Thesinge, 25 jaar.

Gerel. Kerk van Gronau.

De kleine Gerel. Kerk van Gronau i. W. heeft 1 Augustus opgehouden te bestaan.

Daar tot het ressort dezer Kerk ook een gedeelte van Overijssel behoort, is door de Classis Deventer aan de Kerken van Enschede en Glanerbrug opgedragen om tegen 10 Oct. a.s. n. grensregeling met betrekking tot dit terrein voor te bereiden.

— Te Eindhoven wordt vanwege de Ger. Kerk voor bereidend werk gedaan voor de totstandkoming van een tweede kerkgebouw.

Beroepbaar.

De heer F. Guillaume Jr., theol. cand. bij de Gerel. Kerken, Maasvstraat 14 H, Amsterdam-Zuid, is gaarne bereid een eventueel beroep in overweging te nemen.

Beroepbaar.

De heer F. Guillaume Jr., theol. cand. bij de Gerel. Kerken, Maasvstraat 14 H, Amsterdam-Zuid, is gaarne bereid een eventueel beroep in overweging te nemen.

Candidaten tot den H. Dienst.

Door de Classis Brielle der Gerel. Kerken zijn na preparator examina beroepbaar verklaard de heeren G. P. Hager te Zuidland en J. Snoeg te Tinte, beiden Theol. cand. aan de Vrije Universiteit te Amsterdam.

Door dezelfde Classis is na perceptor examina toegelaten tot den dienst des Woords en der Sacramenten de heer W. A. Zwaan, Theol. cand. te Helder, beroepen predikant der Gerel. Kerk te Brielle en Tinte.

CHR. GEREFORMEERDE KERK.

Tweetal te:

Zierikzee: W. Hylerseld te Haarlem en P. de Smit te Boskoop.

Beroepen te:

Delft: A. Ponstein cand. te Epe.

Socast: P. de Smit te Boskoop.

Aangenomen naar:

Haarlem-Noord: K. G. v. Smullen te Kampen.

Bedankt voor:

Sneek: P. Zwier te Papendrecht.

GEREFORMEERDE GEMEENTEN.

Bedankt voor:

Ophoven: M. Holman te Krabbendijke.

NEDERLANDSCHE HERVOORMDE KERK.

Beroepen te:

Borne: E. v. Meer te Wageningen.

Geldrop: H. H. Schipper te Willemsoord.

Heeg (Fr.): S. Dhema te Hijkersmide.

Beunvelt (toez.): F. J. Los, cand. te Haarlem.

Bekelingen (toez.): H. Bax, cand. te Den Haag.

Bierden (G.): W. J. Kolker te Eemnes-Buiten.

Longerhout en Schellens: H. P. Pasma G. Am. te Steenwijkerwold.

Oostermoor en Eestrum (Fr.): Th. A. Hoog te Es bij Dokkum.

Rozenburg (toez.): J. C. Salverda te Heino (Ov.).

Zweeloo (toez.): A. Burger, cand. te Oostervierum.

Aangenomen naar:

Cuijk: P. J. Hage te Helvoirt c.a.

Gronthuisen: H. Buinkool te Frederiksoord.

Heinkenazand (toez.): J. W. v. Kooten, cand. te Rotterdam.

Kollum (Gr.): D. J. Politiek, cand. te Velp.

Nigbevecht: G. v. Veldhuizen, cand. te Groningen.

Ophoven: H. Japchen te Ede (G.).

Weesp: H. Bakker te Haskerhorne c.a.

Bedankt voor:

Banningbroek-Sylbecarspel: H. J. Kastein te Groenbroek.

Giesendam-Neder-Hardinxveld, 1. Kieft te Baarn.

Haarlemmermeer: W. S. v. Leenwen te Velsen.

Den Helder (Evangel.): P. Warners te Nederhorst den Berg.

De Lemmer en Parrega: H. Dekker te Baskethorne c.a.

Meldslawier en Schiermonnikoog: A. Burger, cand. te Oostervierum.

Saaxum: G. v. Veldhuizen, cand. te Groningen.

Zwartewand: P. J. Los, cand. te Haarlem.

Intrede te:

Vlissingen: E. H. Blaauwendraad, Tekst Hand. 18:10b.

Afscheid van:

Uellail: J. C. Jörg, Tekst Matth. 28:20.

Zoeterwoude: J. H. Mulder, Tekst Lukas 21:33.

VERSCHEENEN:

CALVIN ON COMMON GRACE ACADEMISCH PROEFSCHRIFT

TER VERKRIJGING VAN DEN GRAAD VAN
DOCTOR IN DE HEILIGE GODGELEERDHEID
AAN DE VRIJE UNIVERSITEIT

DOOR

H. KUIPER

D. d. W. bij de Christelijke Gereformeerde Kerk te
Oakdale Park, Grand Rapids, Michigan U.S.A.

Prijs (268 bladz.) ingenaaid f 4.—
gebonden f 5.—

Uitgave van

OOSTERBAAN & LE COINTRE - GOES

Chr. Muziektijdschrift „De Harp“ met maandelijksche Muziekbijlage

f 1.50 per Jaar

onder redactie van F. PIJLMAN

Neemt proef met een abonnement en U zult algeheele
voldoening smaken.

Administratie-Adres: Fred. Hendrikstr. 94, Amsterdam.

Verschenen bij Drukkerij Edecea te Hoorn: De voorschriften betreffende de Comptabiliteit der Dir. Belastingen, Invoerrechten en Accijnzen (V. 2925)

Beknopt toegelicht voor praktijk en studie, door D. SWEEPE.
Ontvanger der Directie Belastingen, enz. te Elburg.

Prijs: gecart. f 3.—, gecart. en doorschoten f 4.—

Wijzigingen en verbeteringen zullen door
supplementen verkrijgbaar worden gesteld.

Wat de pers er van zegt:

Bij het doorlezen der stof hebben wij den indruk
meegenomen, dat de heer Sweepe dien tijdrovende
arbeid op zorgzame wijze heeft verricht, zoowel wat
den vorm als de materie zelf betreft. Wij achten het
uit 150 blz. compressen druk bestaand werk in verband
met dit alles zeer geschikt voor het doel waartoe het
is geschreven. *Weekblad der Dir. Bel., Inv. en Acc.*

We twijfelen er niet aan of op de meeste kantoren
der belastingen zal het werk met succes kunnen
worden geraadpleegd en een gunstig onthaal vinden.
De Belastingambtenaar.

Op eenvoudige, doch, praktische wijze heeft de be-
werker zich van zijn taak gekwet en daardoor een
goed bruikbaar handboek doen verschijnen.

*Orgaan van den Bond van Adm. Personeel bij
de Rijkse Belastingen in Nederland.*

Dit werk is ongetwijfeld een zeer betrouwbare weg-
wijzer in de massa voorschriften betreffende de Com-
ptabiliteit. 't Is de eerste toelichting die verschijnt op
de nieuwe Comptabiliteitsvoorschriften. Reikhalzend
werd hiernaar uitgezien; welnu, hier heeft men iets
en wat goeds.

Ons Orgaan van den Chr. Bond van Bel. Ambt.

Zonder nu in de finesse te treden, kunnen wij vol-
mondig verklaren, dat de bewerker er inderdaad in is
geslaagd voor weinig geld een knap stuk werk te leveren.
De Christelijke Ambtenaar.

De wijze waarop de schrijver het onderwerp behan-
delt toont aan, dat hij de materie meester is en als
vakman het woord voert.

Zendt ons per postwissel, in postzegels of per giro
(No. 32404), f 3.— of f 4.—, en U ontvangt dit met zorg
samengepaste werk franco thuis.

VERSCHEENEN:

The rise and development of liberal theology in America

ACADEMISCH PROEFSCHRIFT

TER VERKRIJGING VAN DEN GRAAD VAN
DOCTOR IN DE HEILIGE GODGELEERDHEID
AAN DE VRIJE UNIVERSITEIT

DOOR

W. BURGGRAAFF

D. d. W. bij de vierde Gerel. Kerk
te Kalamazoo, Michigan (U.S. of A.)

Prijs (228 bladz.) ingenaaid f 3.50
gebonden f 4.50

Uitgave van

OOSTERBAAN & LE COINTRE - GOES

Gratis-verspreiding van „DE REFORMATIE“

Voor GRATIS-VERSPREIDING van lectuur aan
Hollandsche patiënten in binnen- en buitenland-
sche Ziekenhuizen, en Sanatoria, houdt de Leider
van het Muziek-Ensemble ten behoeve van
Ziekenhuizen,

J. P. C. MEEUWSE
VLIESTRAAT 2 TE AMSTERDAM

zich gaarne aanbevelen voor gelezen
exemplaren van „DE REFORMATIE“.

300 INRICHTINGEN STAAN OP DE LIJST.

Mede
W.
Dr. J.
Dokke
Mr. J.

Prof. I.

Tot nadere
teur: DUITSC

INHOUD: U
Kerkelijk
Dionland
Onderwijs
nieuws.

Van rec
dat zich i
recht hem

Immers,
vaardighei
niet liefhe
het liefhe
van het c
„en“, uit
heeft“, be
de rechtve
duidelijke
den broed

Daarom
hiefde volt

Recht c
er stijgt
hiefde oorz
Ouders ku
kinderen
de straf to
En in de
rig geneig
hebben ze
ten bij as
er eene
Gods oord
goddeloos
maal de v
liefde?“
de liefde
kannen v

Toch zi
hem, van
wordt ev
Zijn weg
moeilijk m
berhaalde
ons voord
ling van
recht zijn
lagen die
Maar ze
wischte. E
lijnen bec
En dan k
recht bij
in zuiver
Als ev
Godsheeld
bij den v
wij daart
hiefde en
merken.

En voo
leven die
willen wij
ook hierv
wees gij
staan“. E
het reek
moge hem
Hij heeft
bogeert e
er tegelijk
was, wa
maakte de
tugde. D